

SJABLONEREN

Onlangs kreeg ik een mail met de vraag of het oude plafond in de gang, met zijn beschilderingen, nog te herstellen is. Ik kreeg onderstaande foto als bijlage. Mede omdat dit een stuc op riet plafond is, afgewerkt met sjablonen schilderwerk, moet je een bezoek ter plekke brengen om dit goed te kunnen beoordelen. Dit laatste heeft inmiddels plaats gevonden.

Het aanwezige stucplafond heeft gaten van een in de jaren '70 aangebracht verlaagd plafond. Het riet-stucwerk ziet er verder nog goed uit en heeft geen doorzakkingen. Die ontstaan vaak door het doorroesten van de aanwezige nagels waarmee het riet is vastgezet.

Het plafond met beschilderingen is voor zover bekend tijdens de bouw in 1903 aangebracht. In 1973 heeft men er een plafond onder doorgemaakt, opgehangen door het bestaande plafond uit 1903 heen. Verlaagde plafonds waren een periode gebruikelijk, men hechtte geen waarde aan de originele plafonds. Nu kijken wij er weer anders tegenaan.

Het plafond is voorzien van een sjablonen beschildering. Sjablonen kunnen op allerlei ondergronden worden aangebracht: stucwerk, hout, steen, wandweefsels en zelfs op stofbekleding. Het is een snelle, eenvoudige en goedkope techniek om afbeeldingen meerdere keren aan te brengen. Sjablonen maakt men door geschilderd of geprepareerd papier, zacht metaal of dun plastic uit te snijden in de vorm die men wil hebben. Voor meerdere kleuren maak je meerdere mallen. Voor iedere kleur een. Vroeger werden de sjablonen hoofdzakelijk gemaakt van geolied papier. 's Avonds tekende de meester-schilder het patroon en sneed of knipte hij het uit. De volgende dag met behulp van een leerjongen werd de sjabloon op de juiste plek vast gehouden. Daarna werd de verf aangebracht op de

ondergrond door of te vegen (besleten spalter), of kloppen, of met een sjabloneerkwast, of merkkwast. De laatste jaren wordt ook wel de verf met een decoratiepistool aangebracht. Na droging wordt steeds een andere sjabloon voor een andere kleur gebruikt.

De gang is hier opgedeeld in 2 vakken voorzien van een opgezette lijst. Gelukkig is de lijst nog heel. In het plafond zitten gaten van leidingen, ophangingen van het verwijderde plafond en wat scheurvorming. De verf is niet afgebladderd. Het stucwerk is goed herstelbaar. Na herstel van het stucwerk, droogtijd en het afstoffen, is het plafond afneembaar met een fosfaatvrij en biologisch product. Gelet op het prachtige natuurlijke verouderingsproces zijn de herstelplekken met een oliehoudende verf goed op kleur te restaureren. Vergt wel vakmanschap. Voor de juiste kleur kan men ook een klein stukje uitnemen en meenemen naar de leverancier. Die het stukje kan inscannen om zo de juiste kleur bij te maken. Gelukkig zijn de sjablonen bijna niet aangetast en goed herstelbaar. Hier zijn 3 kleuren aanwezig, dus heeft men 3 sjablonen gebruikt. Daarnaast had men nog een sjabloon voor de randversiering langs het lijstwerk.

In plaats van vasthouden plakt men tegenwoordig het sjabloon tijdelijk vast met plakband. Daarna wordt de verf aangebracht.

Soms maakt men bijvoorbeeld in kerkgebouwen foto's van de nog aanwezige gedeelten sjabloonwerk. Deze worden bewerkt met de computer en een speciale gekoppelde printer kan het op plastic drukken en snijden, in onbeperkte lengte. Het gevolg is dat diverse bedrijven het nog deels aanwezige sjabloonwerk compleet met deze sjablonen overschilderen. Helaas is dit geen restauratiewerk te noemen. Jammer dat men decoraties op deze wijze kapot restaureert.

In de oude zondagse- en woonkamer zijn nog prachtige midden rozetten aanwezig met lijstwerk. Gelet op kleur in de gang zou het mij niet verbazen als de kleurstelling door heeft gelopen naar deze kamers ofwel een zelfde kleur plafond hadden met een gekleurde rozet. Mochten deze plafonds weer opnieuw geschilderd worden, zou een kleuronderzoek hiernaar wenselijk zijn. Vermoedelijk is dit pand rijkelijk versierd geweest, gelet op de sjabloneering en de rozetten dat er ook in de gang en keuken een gesjabloneerde lambrisering aanwezig was. Deze zijn nu afgewerkt met een sierpleister dat in 2002 is aangebracht.

Sjabloneerwerk, je komt het nog zelden tegen in deze vorm. Af en toe nog als een lambrisering. Een zeer oude techniek die hier straks weer fraai zichtbaar wordt.

Steenderen, september 2021

© Wim Jansen

Geraadpleegde literatuur:

Opbouw en afwerking van gebouwen door C. Boer, Amsterdam, 1958.
Bouwkundig hand-woordenboek, ten dienste van ingenieurs, architecten, opzigtters, aannemers en verdere bouwkundigen door Jan David Pastoor, bewerkt door P. Noot, uitgegeven bij Erven Doorman, 1 januari 1850.
Inleiding in de bouwhistorie. Opmeten en onderzoeken van oude gebouwen. Red Ronald Stenvert, Utrecht, 2007.
Bouwkunde, deel 7, door R. Jellema, etc. Delft 5de druk, 1964.
Onze Bouwmaterialen. Glas, verfwaren, behangsels. Door J.A. Van der Kloes, Maassluis 2de druk, 1908.
URL 4009 Historische Schilderwerk, ERM, Gouda, 2015.